

פרוטוקול מס' 6

מישיבת ועדת החינוך והתרבות
ירושלים, יום ד', ז' בשבט תשל"ל - 14.1.1970, שעה 8.30.

נ כ ח ר :

חברי הועדה:
א. כץ - היו"ר
נ. אליעד
מ. אביזהר
ס. א. אל-זועבי
מ. בן-פורת
י. גולדשמידט
מ. ידיו
ש. לוי
ג. מועדי
מ. צ. נריה
ע. פיינברג-סרני
ד. קורן
א. רזיאל-נאור
י. תמיר

מוזמנים:
מר א. ידלין - סגן שר החינוך והתרבות
מר מ. חזני - סגן שר החינוך והתרבות
מר י. שריד - מנהל כללי של משרד החינוך והתרבות
מר עדיאל - סמנכ"ל משרד החינוך והתרבות ויו"ר המועצה הפדגוגית

מזכיר הועדה: פ. פלכסר

רשמה: מ. כהן

סדר-היום:
א. שונות
ב. שאילתות
ג. המשך הדיון במקירת סגן המנהל הכללי במשרד החינוך והתרבות, מר ש. עדיאל, על ההתקדמות בניצוץ הרפורמה במבנה החינוך; חשונות מר עדיאל בנדון לשאלות חברי הועדה.

14.1.70

היו"ר א. כץ: אני פותח את הישיבה, ומקדם בברכה את סגן שר החינוך מר חזני, שזו לו הפעם הראשונה שהוא משתתף בישיבותינו. אני מקווה שיתמיד בזה. כן אני מקדם בברכה את חבר הכנסת בן-מורת שהצטרף לוועדה.

אני רוצה להודיע שבהמשך לישיבה שעסקה ברשות הספורט, סיכמנו - לפי הצעת מר בן-דוד - לבקר במכון וינגייט ובאירוע ספורטיבי. ההצעה היא שנערוך את הביקור הזה ב-28.1. באותו יום יתקיים באיצטדיון בלומפילד משחק בין-ארצי בכדורגל בין נבחרות הולנד וישראל. אני מציע שנאותו יום, שהוא יום רביעי, נצא במרוכז מבנין הכנסת בשעה 1.30 בצהריים, ניסע לאיצטדיון בלומפילד ביפו ואחר כך נבקר במכון וינגייט. החברים המעוניינים להשתתף יודיעו על כך למזכיר הוועדה.

ש א י ל ת ו ת

א. רזיאל-נאור: (א) סראתי שעומדת לבקר בארץ, לפי הזמנה של מי שמשחק בכדורגל, קבוצת כדורגל מברלין, ששמה, כפי שרוצה הגורל, דוקא "ואנסה". ואין צורך לומר שואנסה זהו המקום שבו נתקבלה ההחלטה על הפתרון הסופי. נדמה לי שזה קצת יותר מדי, אפילו ברוח הספורטיבית היתרה המרחפת בכל מה שנוגע לקשרים עם גרמניה.

הייתי מבקשת שייעשה כל מה שאפשר וכל מה שצריך כדי שקבוצה זו לא תבוא לשחק כאן. אני מבקשת שמשרד החינוך יפעיל בעוד מועד את כל קשריו. לא ייתכן מצד אחד ללמד את הילדים על השואה ולקחה, לספר להם ולתת להם לקריאה חומר על ועידת ואנסה, ומצד שני להביא לארץ קבוצה כזאת, ואבחנו נבוא למגרש ונלחץ ימים וברייע. זה יותר מדי.

(ב) ברחוב רחל אמנו בירושלים קרה אסון מחריד. ילדה בת שבע הלכה לבית-הספר. היא לא הגיעה לבית-הספר, לא חזרה הביתה; המשטרה מצאה אותה במרתף של בית כשהיא חנושה, ללא רוח חיים. המשטרה חוקרת, ולא יודעים אם עשה זאת פסיכופאט או אינני יודעת מה. בשכונה זו נבנים בתים רבים, מסתובבים שם כל מיני שיפוחים. אני מבקשת שמשרד החינוך יבוא בדברים עם המשטרה, וקודם כל שיחישו את חקירת הענין, שנית - שתוצב שמירה מתאימה, בלי לעורר פאניקה והיסטריה אצל האמהות והילדים. יש צורך שמישהו יסייר על-יד בתי-הספר זמן מה, אם כי פסיכופאטים משנים את תכניותיהם וכיווניהם, בכל זאת רצוי שזה ייעשה, בתיאום עם המשטרה, כדי שתהיה שמירה הולמת ברחובות שבהם יש בתי-ספר.

ש. לויין: לגבי השאלה הראשונה של חברת הכנסת רזיאל-נאור - אינני יודע אם ועדת החינוך מוסמכת לטבל החלטות כבעיות פוליטיות מובהקות כל כך. אם אינה מוסמכת - אותר על רשות הדיבור. אם היא מוסמכת, אבקש להעיר משהו.

היו"ר א. כץ: זה איננו נושא לדיון.

ש. לויין: חברת הכנסת רזיאל-נאור הציעה שועדת החינוך תעשה הכל כדי לבטל את הביקור.

היו"ר א. כץ: לא. היא פנתה למשרד החינוך.

מ. אביזהר: נדמה לי שיש מקום לסיור של הוועדה במדטדות חינוך בישובי ספר, כדי שהוועדה תעמוד מקרוב על התנאים המיוחדים בגני הילדים ובבתי-הספר שם.

ד. קורן: שמחתי לשמוע ולקרוא שהנושא של יציאת מורים עם תלמדיהם לישובי ספר הסתדר. אבל בהחלטה יש מלה אחת שמפריעה לי, "עקרונית". האם אפשר להבין שבשבוע הבא ייצאו הילדים או לא ייצאו?

א. ידליין: ייצאו, אם כי הסכסוך עוד לא נפתר. הויכוח בינינו במשך.

14.1.70

הויכוח בינינו ובין המורים עוד יימשך.
עקרונית כבר הושג משהו, אבל הילדים

מר י. שריד:

ייצאו.

ש. לוין:
בישיבה הקודמת העלה חבר הכנסת אליעד את ענין שביטת הגננות בבית-שאן, וביקש מכל הגורמים להתערב כדי להפסיק אותה. אני רוצה להביא לידיעת חברי הועדה שהשביתה הופסקה, לא מפני שהענין סודר, אלא מפני שהסתדרות המורים הטכימה לתת ארוכה נוספת של 20 יום כדי להסדיר את ענין הפנסיה של הגננות. אני מבקש את כל הגורמים הנוגעים בדבר שידאגו לכך שענין הביטוח של הגננות יסודר.

היו"ר א. כץ:

אני מציע, ברשות החברים, שלא נהפוך את ועדת החינוך לפורום של משא ומתן והודעות שצריכים להיות במקום אחר. משא ומתן בענינים פרופסיונליים אלה או אחרים מתנהלים עם משרד החינוך, עם הממשלה. אם יהיו פה הסברים והודעות נגד, לא נגיע לסדר היום.

ב. אליעד:

האם היושב-ראש ידווח לנו על הפגישות שלו עם הסטודנטים והאוניברסיטה העברית? אני נפגשתי עם גדעון קוט, ונראה לי שהענינים אינם יגעים. אבל מוטב שהיושב-ראש יודיע לנו מה העלה בפגישותיו, וניטול יזמה כדי למנוע התפתחות מאד לא רצויה. נראה לי שעם מעט מאמץ ורצון טוב אפשר להסדיר את הענינים.

היו"ר א. כץ:

נפגשתי פגישת ארוכה עם נציגי הסטודנטים ועם נציגי האוניברסיטה, הרקסור והנשיא, בשבוע האחרון. הערכת היא שהיה רצוי, מבחינה חינוכית ומבחינה ענינית, לנסות להשקיע את הנושא, מבחינה זו שכל פבליסיטי פה מזיקה. זה נאמר לי גם על-ידי הסטודנטים וגם על-ידי ראשי האוניברסיטה. יש בציבור הסטודנטים גורמים שונים. הערכתי היא שהרוב אינו הוואה בזה "קזום בלי" ולא יעלה על בריקדות. יש שם מיעוט, שמסיבות שלא אכנס אליהן כרגע, היה מעונין ב"חארקה" בקמפוס האוניברסיטאי. נתברר לי עכשיו שיש הסדר בכתב בין שני הצדדים - אם אלה בכלל שני צדדים, ולפי הסדר זה הוצע להפעיל נסיונות למשך שנה את הנושא של ועדות מורים ותלמידים. שנית, הוצע - ולכן אתה אומר, ובצדק, שהענין ברגיעה - שיושב-ראש הסתדרות הסטודנטים יקבל מראש הודעה בכתב על סדר היום של הסנס, ואולי גם של המועצות הפקולטטיות, זה עדיין נמצא במשא ומתן. אם הוא ימצא לנכון לומר שיש לו או להסתדרות הסטודנטים אינטרס או ענין להופיע בסעיף זה או אחר, הוא יודיע על כך, יקבל הזמנה לבוא לישיבת הסנס או הגוף האחר, ויוכל להשתתף בה ככל חבר, פרט לזכות הצבעה.

הבינותי מהסטודנטים שמה שהם מבקשים זה לא הכרעה בהצבעה. הם ודאי אינם מבקשים להתערב או להשתתף או להיות נוכחים בדיונים שאינם נוגעים להם. הסדר זה מאפשר להם להביא בצורה בלתי אמצעית את דעתם והשקפתם. שוחחתי גם עם כמה דיקנים. התרשמתי שיש נכונות מלאה ללכת לקראת תביעות צודקות, ויש תביעות צודקות במישורים שונים של האוניברסיטה.

אני מציע לוועדה בשלב זה, אם אנחנו רוצים לעזור לענין, להשאיר את הטיפול בידי האוניברסיטה והסטודנטים. וכפי שהחברים כבר קראו, הטיפול בו מתקדם. אין בשלב זה מקום שהכנסת או הועדה יתערבו בנושא.

ב. אליעד:

אני מוכן לקבל את זה, בהתאם לגנות אחת: בתנאי שיושב-ראש הועדה יהיה בקשר מתמיד עם הגורמים האלה, יעקוב אחר התפתחות הענינים, ואם יראה שיש קפאון או סיכון, שיביא את זה אלינו.

היו"ר א. כץ:

אני מקבל את ההצעה.

מר י. שריד:

חברי הועדה שאלו שאלות בישיבה הקודמת. אני מתנצל על כך שלא הבאתי תשובות, וזאת בגלל השפעת שאני עוד נתון בה. בישיבה הבאה אשיב על כל השאלות.

14.1.70

.4.

לגבי בית-שאן - בישיבה הבאה אמסור מדוע פרצה השביתה ב-13 גני ילדים בבית-שאן. הנכון הוא שזה היה קשור בהרבה מאד באי-סדרים במועצה המקומית של בית-שאן.

י. גולדשמידט:
השאלה בנוגע לשביתה נשאלה ביום שני. התקשרתי אתם באותו בוקר ושאלתי את המועצה מה סיבת השביתה ומה הסיכוי להפסיק אותה. נאמר לי שבאותו בוקר כבר לא שובתים; הבאתי ידיעה על כך ליו"ר הועדה, והוא מסר אותה לוועדה. יו"ר המועצה הודיע לי שמשרד החינוך לא ניכה ממשכורת הגננות האלה את ההשתתפות במכסחים, ביקש אחרי זמן מה שהמועצה המקומית תתן חשבונות אלה והיא לא ידעה איך לעשות זאת. עכשיו יש הדרכה לביצוע הדבר.

ד. קורן:
אתמול בוועדת הפנים, בדיון על עניני בית-שאן ובעיות של שימוש בכספים וכו', טענו אנשי בית-שאן שמשרד החינוך חייב להם סכום של 120 אלף לירות, ודבר זה גורם להם בעיות קשות מאד. זה משפיע גם על ענין המקלטים וכדומה. הייתי רוצה לדעת - א) אם זה נכון; ב) מה עושה משרד החינוך כדי לחסל את זה.

המשך הדיון על ההתקדמות בביצוע הרפורמה במבנה החינוך; השובות מר עדיאל לשאלות חברי הועדה.

מר עדיאל:
בישיבה הקודמת נשאלו ארבע שאלות בנושא האם קצב איטי יותר לא יבטיח ביצוע יעיל יותר של הרפורמה. נדמה לי שהצגת השאלה של קצב איטי יותר או קצב מזורז יותר, בניסוח הזה, לא תהיה מדוייקת, אולי אפילו לא נכונה. אנסה להסביר מדוע.

קודם כל, אין אנחנו כבולים לשום מספר של חטיבות שיש לפתוח. לא היינו כבולים בשנה שעברה; איננו כבולים בשנה הבאה. נכון שהיה תכנון ראשון, והוא נתפרסם. הוא נתפרסם גם בחוברת שחולקה לחברי הכנסת. הוא היה דרוש לאורינטציה כללית. הוא היה מבוסס על נתונים שהסברתי אותם בפעם הקודמת. הוא היה גם דרוש להכנת חיסובים תקציביים. אבל גם למספר הראשון, כפי שהוא הופיע לשנת תש"ל, לא היינו כבולים, ובודאי שלא נהיה קשורים למספרים להבא. תוך החודש הקרוב נפרסם או נודיע על תכנון מתוקן על פי הנסיון שרכשנו בשנת תש"ל. ויש להניח, יש אפילו לקוות, שבשנים הבאות אנחנו נתקל ונכוון בכל שנה את שלבי הביצוע לפי הנסיון שאנחנו רוכשים בכל שנה.

שנית, אין אנו כופים על שום רשות חינוך מקומית לבצע את הרפורמה במועד מסויים. עוד אביא היום דוגמאות, אפילו דוגמה אחת בולטת. גם בשנה שעברה היו רשויות חינוך מקומיות שאנחנו היינו סבורים שהתנאים לביצוע הרפורמה קיימים, אך הן ביקשו - מטעמים אלה ואחרים, ולא תמיד חינוכיים - לדחות את ביצוע הרפורמה, והוא נדחה.

הסיבה השלישית לאי-נכונות הצגת השאלה היא: אנחנו פותחים חטיבת ביניים או מתכננים פתיחת חטיבת ביניים כאשר קיימים תנאים סבירים לפתיחתה.

א. רזיאל-נאור:
כשאתה אומר שמבקשים לדחות את ביצוע הרפורמה מטעמים לא חינוכיים, והוא נדחה, רצוי שתוסיף כאן אם אלה טעמים טכניים או אחרים, יכול להיות גם פוליטיים.

מר עדיאל:
השנה שעברה היתה שנת בחירות, והיו רשויות חינוך מקומיות שלא רצו לפתוח חטיבות ביניים בשנה זו.

מה הם התנאים הסבירים? אין אנו פותחים חטיבת ביניים כאשר הבנין וכל התנאים ההכרחיים החיצוניים אינם מובטחים בשלבי התכנון. אנחנו שמים לב בעיקר, כמובן חוץ מחדרי לימוד, לשני תנאים הכרחיים: מעבדה למדעי הטבע, מצד אחד, וחדרי מלאכה, מצד שני.

14.1.70 - מר עדיאל

הבטחת הגבין נעשית את החטיבה מוקמת בבית-ספר על-יסודי שאנחנו מצרפים אליו את החטיבה, או אם היא מוקמת בבית-ספר יסודי שאנחנו מפנים אותו על-ידי ויסות התלמידים לבתי-ספר אחרים, או בבנין של הקרן, שאותה ניצלנו בשנתיים הראשונות במידה לא מועטה.

יש מקרים שהבניה היא בתהליך של עבודה, ואנחנו יודעים מראש שאותו בנין, שיקלוט בסופו של דבר את חטיבת הביניים, לא יהיה מוכן בשנת הלימודים הבאה, אלא כעבור שנה. אבל נמצא סידור סביר, מניח את הדעת, כדי שחטיבת הביניים תוכל בשנת לימודים זו לקיים לימודים סדירים, עם אותם התנאים ההכרחיים, בבנין הזמני. היו לנו מקרים כאלה.

אציין לדוגמה את קרית-טבעון או קרית-אוננו. בקרית-טבעון, למשל, החטיבה תשוכן בסופו של דבר כאגף נוסף ליד בית-הספר העל-יסודי. היא שוכנה זמנית בבנין של בית-הספר היסודי, שפונה לצורך זה.

אין אנחנו מוותרים על התנאים ההכרחיים שהצביע עליהם חבר הכנסת גולדשמידט. לא ויתרנו ואיבנו מוותרים. אבל קורה ויקרה שבשלב התכנון כל התנאים החיצוניים מובטחים, ועל-ידי גופים שאין לנו כל יסוד להטיל ספק לגבי אופן הביצוע, שנת הלימודים מובטחת - ובכל זאת יש פיגור.

חבר הכנסת אליעד שאל על ממדי הפיגור.

עוד אתן על כך מספרים.

הוא הדין גם לגבי הנושא השני שהעלה חבר הכנסת גולדשמידט, הציוד. חטיבה מתוכננת במועד די מוקדם. למשל השנה אנחנו מסיימים את תכנון החטיבות לשנת תשל"א, בסוף פברואר. כשאנחנו מסיימים את התכנית, את התכנון, קיימת הבטחה וקיימת גם ודאות סבירה שהציוד אמנם יסופק במועד הנכון. אומר חבר הכנסת גולדשמידט: אם מתברר שעד 15.8 הציוד לא הגיע, לא צריך לפתוח את החטיבה. מי כמוך יודע שדבר זה הוא בכלל בלתי אפשרי. אם היינו הולכים בדרך זו, אז עד 15.8 אי אפשר היה לסדר לא את צוותי המורים בבתי-הספר היסודיים ולא את צוותי המורים בבתי-הספר העל-יסודיים, כאשר בשבועיים האחרונים לפני הפתיחה עוד היתה צפויה תמיד האפשרות שהחטיבה בכלל לא תיפתח.

אז צריך להקדים את זה ל-15.6.

י. גולדשמידט:

מר עדיאל: אפשר להקדים את זה ל-15.6; אפשר להקדים את זה לשנה תמימה לפני זה. האם מבסוינך הרב בבתי-ספר יסודיים ועל-יסודיים, אי-פעם הוקם בית-ספר או מוסד חינוכי כשכל הציוד היה מונח במקומו בכתלי בית-הספר חודשים רבים לפני שהתחילו הלימודים? אבל מיד אתן את ממדי הפיגור.

החינוך המיוחד. זו היתה דוגמה בולטת

של אותן בעיות שנחשפו אגב ביצוע הרפורמה. בשנה זו, כשקבענו את מספר הכיתות בחטיבת הביניים, קבענו: כך וכך כיתות רגילות, וכיתה אחת מקדמת, כאשר ידענו שכיתה מקדמת זו כיתה לחינוך מיוחד שנמצאת בבית-הספר הרגיל, כאשר ידענו שבכיתה זו היתה קיימת כיתה מקדמת.

בשנה הזאת נתברר - וזה נתברר לנו באמצע

הקיץ - שמספר הילדים ששייכים לחינוך המיוחד הגיע לממדים לא מבוטלים. אנחנו אמנם ידענו שיש מספר תלמידים שאמנם אובחנו וגמזאו מתאימים לחינוך המיוחד, אבל מטעמים שונים, בדרך כלל הטעם העיקרי הוא סירוב ההורים לשלוח את הילדים לבית-הספר המיוחד ורצונו של המנהל לא להוציא את הילד, נשארו במסגרת בית-הספר הרגיל. ידענו שיש ילדים בודדים ששייכים לחינוך המיוחד, שלא הגיעו למוסד החינוך המיוחד. עכשיו ראינו שדבר זה הגיע לממדים לא מבוטלים. משום כך, בשנה זו, עם אישור כל חטיבה, התחלנו לכדוק את כל תלמידי כיתות זו. נשלח חוזר למפקחי המחוזות ופניה נוספת אל המורים: גם אם הילדים לא אובחנו בעבר, אבל המחנכים סבורים שהם שייכים לחינוך המיוחד - שיצביעו על כך. זאת מתוך הנחה שבמסר החודשים מינואר-פברואר עד סוף יוני נספיק לבחון את הילדים ולהרכיב את הכיתה המסדמת, או הכיתה המיוחדת, בעוד מועד.

מ. בן-פורת:

זה אמור גם כשיש באותה רשות חינוך
מקומית בית-ספר מיוחד?

מר עדיאל:

הסברתי שבדרך כלל הקו שהלכנו בו עד
עכשיו היה שאם קיים ברשות מקומית
בית-ספר לחינוך מיוחד במגמה מסויימת, אין אנחנו פותחים כיתה מיוחדת
או כיתה מקדמת בחטיבת הביניים. אם לא קיים בית-ספר באותה מגמה,
פותחים כיתה מיוחדת. אבל דוקא באור-יהודה קיים דבר מעניין, שהוא שוב
בכיתה חשיפת דברים נסתרים. לאחר שהילדים למדו שנה בכיתה זו,
נתגלה שיש ממפר מספיק של ילדים שצריכים להיות במסגרת החינוך המיוחד.
במקרה זה השארנו כיתה ח' מקדמת בבית-הספר הממלכתי באור-יהודה, למרות
שקיים בית-ספר מיוחד, כי ידענו היטב שאם נכריח את הילדים לבוא
לבית-הספר המיוחד, הם יגיעו לרחוב.

ההבדל בין כיתה מקדמת וכיתה מיוחדת
הוא רק במיקום. הכיתה המיוחדת נמצאת בבית-ספר מיוחד, שכולו מיוחד
לילדים מפגרים בשכלם. הכיתה המקדמת מורכבת מאותם תלמידים, אבל
היא נמצאת בבית-הספר הרגיל. כל התלמידים בכיתות אלה נבדקו, ובדרך
כלל מנת המישכל שלהם היא למטה מ-70. לפעמים יש מקרים שזה נע בין
70 ל-75.

מ. אביזהר:

במידה שהכיתה המיוחדת נמצאת לא במסגרת
של בית-הספר המיוחד, אלא בבית-ספר רגיל,
ככיתה מיוחדת, מקדמת - האם המלה "מקדמת" יש לה גם משמעות של קידום?

מר עדיאל:

המלה "מקדמת" נוצרה כשהתחלנו לפתוח
כיתות אלה ליד בתי-ספר רגילים. לא נוח
היה לומר בבית-ספר רגיל שיש כיתה מיוחדת. בבית-ספר שהוא כולו בית-
ספר מיוחד איננו משתמשים בזה בכלל, אלא בית-הספר נקרא, למשל, בית-
ספר ניצנים או בית-ספר על שם מישהו. אין לנו צורך בשם בית-ספר מיוחד.
השיבה מהחינוך המיוחד לחינוך הרגיל צריכה להיות שווה בשתי המסגרות.
אף על פי כן אני משער - יש גם נתונים מסויימים - שהמעבר הוא קצת יותר
קל כשהילד נמצא בכיתה המקדמת בבית-ספר רגיל, מאשר אם הוא נמצא
בבית-ספר מיוחד.

מר י. שריד:

בדרך כלל המעבר הוא נדיר מאד.

מר עדיאל:

על כן בנקודה זו אני יכול להבטיח לחברי
הועדה שאנחנו היינו זהירים בתכנון. קרו
מקרים שהנוגעים בדבר לא עמדו בהתחייבויותיהם. אני בטוח שגם ישרו
מקרים כאלה. אין ספק שמתוך אי-העמידה על ההתחייבויות אנחנו לומדים
משנה לשנה. גם לקראת שנת תשל"א אנחנו נשתדל להקדים ולסיים, בעיקר
נקבע מועדי ביקורת רבים יותר, כדי למנוע זכרים שאנחנו חשבנו שהם
סבירים וסדירים לקראת השנה הזאת.

לכן הייתי מציע שהשאלה לא תעמוד בצורה
של האטה או בצורה של החשה של קצב. אלא כל מה שניתן לבצע כתנאים
סבירים - מנוצע.

נשאלה שאלה שבה נתבקשו נתונים מפורטים
יותר על ביצוע הרפורמה בסקטור הערבי. חבר הכנסת לוין שאל מי הם
המורים בחטיבות הביניים הערביות, מבחינת סמיכותם, המוצא החינוכי
שלהם וכן הלאה. החטיבות שאורגנו בחינוך הערבי אורגנו לפי אותם
דפוסי הארגון, כולל הקבצה, כמו החטיבות העבריות. פורסמו ונמצאות
בשלבי הדפסה, תכניות הלימודים החדשות הבאות: מתימטיקה ודת מוסלמית,
פיסיקה-כימיה, ביולוגיה; אנגלית, ערבית וחקלאות - בשלבי הדפסה.

לשאלה בקשר למורים: בסך הכל בארבע
חטיבות ערביות עובדים 63 מורים. 6 מהם מורים אקדמאים, 36 מורים
מוסמכים, 21 לא מוסמכים. מתוך 36 המורים המוסמכים, כשליש לומדים
כבר באוניברסיטה, אינני יכול היום לומר את המספר המדוייק; כשני-שליש
יתחילו בחלקם ללמוד באוניברסיטה בשנה הבאה, ובחלקם בקורסי הסמכה
שיאורגנו לחינוך הערבי בקרוב.

7 מתוך 21 המורים הלא מוסמכים הם מורים
מקצועיים. 14 המורים הלא-מוסמכים במקצועות העיוניים הם מורים טובים
שעבדו בבית-הספר היסודי ונתקבלו לחטיבת הביניים. הם נתקבלו לשנה

אחת בלבד. החל משנת הלימודים הבאה יתקבלו מורים רק לפי הכתוב בהסכם צדוק, או אם יהיה צורך בכך - לפי אישור מיוחד.

א. רזיאל-נאור: מה זה הסכם צדוק?

מר עדיאל: ההסכם בין משרד החינוך והסתדרות המורים, שהושג בתיווכו של חבר הכנסת צדוק, שבו פורסו כל התנאים לפיהם מתקבלים מורים העוברים מהחינוך היסודי לחטיבות הביניים.

ש. לוין: מי בא לבית-הספר היסודי במקום 38 המורים המוסמכים שהוצאו משם? האם באו במקומם מורים מוסמכים או לא מוסמכים? (ב) האם אתה סבור שאלה הם תנאים סבירים להגשמת הרפורמה?

מר עדיאל: לגבי השאלה הראשונה - אני מצטער שאינני יכול להשיב עליה, אינני בקיא בסקטור הערבי.

לשאלה אם התנאים סבירים או אינם סבירים - על כך אשיב בפעם הבאה, כשתקבלו את התמונה הכללית של הרכב המורים בסקטור הערבי. אז אפשר יהיה לומר אם בנתונים אלה יש התקדמות או לא. אין זה סוד, גם בשבילך, שיש הבדלים מסויימים מבחינת הסמיכות בצדוק הסקטורים.

יושב-ראש הוועדה חבר-הכנסת כץ שאל האם ישנם נתונים לגבי הניידות - ב-8 בתי-הספר שבהם הרפורמה ירצה שנה שניה - של התלמידים בין הרמות השונות המקובצות. לא יכולתי להשיג נתונים על כל החטיבות. אבל כדי לתת לך תשובה חלקית, כינסנו אד-הוק נתונים מ-4 חטיבות מתוך 8 שיש לנו, והנתונים הם: היתה ניידות של 9% כלפי מעלה; 13,5% כלפי מטה, סך הכל - 22,5% לעומת המיון הראשון. זאת תוך שנה. חבר הכנסת כץ שאל בצדק לגבי השנה שעברה, לא לגבי שנה זו. לגבי שנה זו היו שינויים גדולים. אבל השינויים בראשית השנה הם תיקוני איבחון, בזמן השינויים במשך השנה מעידים על מוביליות.

יושב-ראש הוועדה שאל כיצד נקלטו תלמידי כיתה ח' שהועברו השנה עם תלמידי כיתה ז' למסגרת הרפורמה, מבחינת תכנית הלימודים וחדר המורים. ובכן, בסך הכל קיימות השנה 82 כיתות ח' בחטיבות העבריות. 41 מהן נמצאות בחטיבת הביניים כבר שנה שניה, ולומדות לפי תכנית הלימודים החדשות, באותם מקצועות שבהם קיימות תכניות לימודים חדשות. המחצית השניה, 41 כיתות, הן כיתות ח' שעברו מן החינוך היסודי בתום כיתה ז', באותן חטיבות שבהן יש גם ז' וגם ח'.

המורים המלמדים בכיתות ח' שעברו בתום כיתה ז', הם מורים שאושרו להוראה בחטיבת הביניים על פי הקריטריונים שנקבעו בהסכם צדוק.

אשר לתכנית הלימודים - ניתנו לכיתות אלה תכניות מעבר שיש בהן חלקים ניכרים של תכנית הלימודים החדשה, וחלקים של תכנית הלימודים הקודמת. למשל במתימטיקה.

חבר הכנסת כץ שאל מי אחראי לביצוע ההשתלמות במסלולי ההכשרה למורי ז'-ח'. בשנת תש"ל הושל ארגון ההשתלמות על מר שלמה חיון. לרשותו עומדים, אם כי לא כולם גויסו, חובכים באוניברסיטאות שיעקבו אחרי לימודיהם של תלמידי האוניברסיטאות. חוץ מזה מר חיון מטפל בארגון קורסי ההסמכה. ארגון קורסי ההסמכה כולל קבלת התכניות כפי שהוצעו על-ידי האוניברסיטאות, הכאתן לאישור בוועדה המרכזית לביצוע הרפורמה, ארגון הקורסים ומימנם, מעקב אחרי הלימודים הסדירים ודיווח.

היו"ר א. כץ: אותי לא מעניין כל כך האדם או הצד הפורמלי-ארגוני. כוונתי היתה למוסד האחראי על כך, מי אחראי על תכניות ההסמכה - האוניברסיטה, אגף הסמינרים, האגף להכשרת מורים או גוף אחר.

מר עדיאל:

אם כך, אני מצטער, לא הבינותי את השאלה. אמרתי בסקירת שמשלולי ההכשרה או ההשתלמות הם בשני מישורים: לימודים סדירים באוניברסיטאות, וקורסי ההסמכה שמתארגנים באוניברסיטאות, גם אם הם אינם מובילים לתואר האקדמי. והאוניברסיטה היא המציעה את התכנית, היא הנותנת את המורים, והיא הקובעת יחד אתנו את משך הקורס.

מ. אביזהר: ומי נותן את ההסמכה?

מר עדיאל:

האוניברסיטה אינה נותנת תואר, אלא בסיום קורס ההסמכה מקבל המורה, לאחר שלמד במשך שלוש שנים 1,200 שעות ועמד בבחינות מסוימות, רשיון הוראה להוראה בחטיבת הביניים, ממשרד החינוך.

האם פרשה ועדה מוסמכת את המונח "רמה אקדמית" הנדרשת ממורי חטיבת הביניים, ומה היא? בהחלטות הועדה הפרלמנטרית נאמר: "מורים מוסמכים מבין המלמדים כיום בכיתות העליונות של בית-הספר היחודי, אשר יקבלו, תוך כדי עבודה, הכשרה נוספת ברמה אקדמית". זה מה שניתן לנו על-ידי הועדה הפרלמנטרית. על יסוד זה קבענו: א) המורים משתלמים תוך כדי עבודה. ב) הרמה האקדמית בקבעת על-יסוד שלוש נתונים: משך הקורס, תכנית הקורס, מורי הקורס. משך הקורס הוא כ-1,200 שעות בשלוש שנים. כרגיל, בלי תעודת ההוראה הניתנת בבית-הספר לחינוך, הלימודים בשני חוגים הם בערך 1,500 שעות. בלימודים האוניברסיטאיים מתווספים אחר כך הלימודים לתעודת ההוראה בבית-הספר לחינוך. אבל מכיון שכאן המדובר באדם שלמד שנתיים בסמינר, אין אנחנו צריכים להוסיף את זה. ובכך זה 1,200 שעות לעומת 1,500.

תכנית הקורס מעובדת על-ידי המוסד להשכלה גבוהה שבתחומו מתקיים הקורס, והיא מובאת לאישור הועדה המרכזית לביצוע הרפורמה. מורי הקורס הם מורי האוניברסיטה.

נדמה לי שפרשנו את המונח "רמה אקדמית"

בצורה הנכונה.

האם השתלמות זו של המורים היא בנוסף למסגרת העבודה הרגילה שלהם?

ע. פיינברג-סרני:

כן. אבל נותנים להם פחות שעות.

מר י. שריד:

מר עדיאל:

המורה מקבל שחרור ממספר שעות, בשכר מלא. הוא עובד בבית-הספר מספר שעות מוקטן. בשנת הסדנא קבענו שהוא עובד 4 ימים. היו תקלות מסוימות בבית-הספר. השנה, לאחר שבאנו בדברים עם מנהלי בתי-הספר ועם המורים, לא קבענו מספר ימים. אמרנו שבכל מוסד יקבע מנהל בית-הספר יחד עם המורים מהו הסידור הטוב למוסד. יכול להיות שזה יהיה באמת שחרור משני ימים; לא יכול להיות יותר. זה תלוי גם במקום עבודתו של המורה. אם למשל המורה עובד בעיר הגדולה, ייתכן שדוקא שחרור משני ימים אינו רצוי לו, אלא רצוי לו יותר פיזור לכל ימות השבוע, כדי שהוא יוכל להשתחרר מוקדם יותר מעבודתו בבית-הספר ולשבת באוניברסיטה. לעומת זאת מורה הגר במקום מרוחק יותר, שני הימים דרושים לו.

היו"ר א. כץ: נדמה לי שהיתה ועדה שבראשותו של פוקס שנתבקשה לקבוע הגדרה של רמה אקדמית.

אני חושב שהיא קבעה שרמה אקדמית זה תואר ב.א.

מר י. שריד: זו טעות שכבר השמיעו אותה פעמים רבות.

מר עדיאל:

יש השכלה אקדמית, זה ב.א. לפחות כתואר ראשון. כאשר הועדה הפרלמנטרית דנה בזה ארוכות ולא קיבלה את המונח "השכלה אקדמית" או תואר אקדמי, אלא עטה על המונח "רמה אקדמית", היא ידעה שהמדובר לא בקבלת תואר.

מר י. שריד:

ועדת פוקס לא נתבקשה להגדיר מה זו רמה אקדמית. היא ישבה על המדוכה של דרך הכנת מורים במדינה. היא היתה צריכה לומר מה סוג המורים הרצוי בשביל חטיבת הביניים, מה סוג המורים שצריכים ללמד בחטיבה העליונה, בבית-הספר היסודי ובגן הילדים. היא קבעה שלגבי חטיבת הביניים

14.1.70 - מר עדיאל

רצויה השכלה אקדמית. הועדה הפורלמנטרית קבעה מה זו רמה אקדמית, והכל יודעים מה זה. אבל ועדת פוקס אמרה שרצוי שבבית-הספר היסודי ילמד מורה מסמינר של שלוש שנים, שהסמינרים יהיו בחסות האוניברסיטה. לגבי חטיבת הביניים היא אמרה שרצוי מורה שגמר אוניברסיטה. היא לא באה לתת פירוש להחלטת הועדה הפורלמנטרית מה זו רמה אקדמית.

מר עדיאל: יושב-ראש הועדה אמר שרוב חטיבות הביניים נפתחו עד כה באזורי פיתוח ואזורי כפר, ושאל האם אין בעובדה זו כדי להציג את הרפורמה באור מסויים בעיני ההורים. ובכן, 20 חטיבות נפתחו כעיריות הפיתוח ובבתי-ספר חקלאיים. 12 חטיבות נפתחו בערים הגדולות ובמועצות מקומיות. הסיבה לכך היא שבשנת הסדנא ובשנת ההפעלה הראשונה פתחנו חטיבות במוסדות שאינם מחייבים בניה בקנה מידה גדול. בשנת הלימודים הבאה, ובוודאי בשנים הבאות, ישתנה המצב, וחטיבות רבות תפתחנה בערים ובמועצות מקומיות.

חבר הכנסת לויין שאל מהו הרכב המורים המקצועיים מבחינת ההשכלה והמוצא החינוכי. מסרתי שעובדים 184. 110 מהם באו מכיתות ז' - ח'; 51 - מכיתות ט' - יב'; 23 - חדשים. מתוך 184 המורים, 178 הם מורים מוסמכים; 6 - אקדמאים.

חבר הכנסת לויין שאל כמה מורים משתלמים למעשה בקורסי ההסמכה. אמרתי בסקירתו שלצערנו חל השנה איחור בפתיחת קורסי ההסמכה. במקום לפתוח אותם יחד עם האוניברסיטאות בראשית נובמבר, הם יפתחו כנראה רק בראשית פברואר. אלה הם קורסי ההסמכה הראשונים.

המסא ומתן עם האוניברסיטאות הוא שקורסי ההסמכה מתקיימים באוניברסיטאות או על-יד האוניברסיטאות. המסא ומתן הראשון היה ממושך, ולא איפשר לנו פתיחה מוקדמת יותר.

בקורסים הקיימים למשל באוניברסיטת בר-אילן לומדים 34 אנשים; בקורסים לחקלאות ילמדו כ-25.

נ. אליעז: האם יש סיכוי שבשנה הבאה כבר לא יהיו התקלות האלה?

מר עדיאל: את המסא ומתן העקרוני עם האוניברסיטאות אנחנו מנהלים פעם אחת.

חבר הכנסת לויין שאל כמה כיתות איטיות בחטיבת הביניים, כיצד הוקמו וכיצד פוזרו. כעת קיימות 21 כיתות איטיות. לכיתה איטית מתקבלים: א) תלמידים שרמת ההישגים שלהם, בלימודים בכלל, ובעיקר בחשבון ובקריאה, ירודה מאד, במידה שאינה מאפשרת את השתלבותם בכיתה הרגילה ואף לא בקבוצת הקבוצה ב' - ג'; ג) תלמידים שמנת המישכל שלהם היא בגבול המקובל בבית-הספר הרגיל, זאת אומרת לא תלמידים שסייכים לחינוך המיוחד, אלא תלמידים שהם בעלי התנהגות תקינה, או בעלי התנהגות מופרעת אך במעט.

התלמידים נבחרים על יסוד החומר המגיע מהחינוך היסודי. דרשנו - ברוב המקרים זה קויים - שבית-הספר היסודי יעביר לחטיבת הביניים את הכרטיס הצביר, שבו מרוכזות כל הידיעות שמחנכי בית-הספר היסודי רשמו במשך שש שנים, תוצאות של מבחנים וכו'. הבחירה נעשית בדרך כלל - אם כי יש כמובן שינויים בין חטיבה לחטיבה - על-ידי המנהל או הממונה, היועץ והמחנכים.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת לויין: אנחנו אמרנו כל הזמן שניתן לפתוח כיתה איטית אם יש צורך בכך. אין הכרח לפתוח כיתה איטית. אם בית-הספר, המחנכים במקום, הגיעו למסקנה שאין צורך - מה טוב. משום כך נוצר היום מצב כזה שקיימות 21 כיתות איטיות. היו שתי כיתות איטיות שנפתחו ופוזרו: בנה-שרת ובקרית-אוננו. אגב, באותם בתי-הספר היו קיימות כיתות איטיות בז' וב-ח'; כיתות ז' פוזרו, ח' - לא. בשני המקומות, גם בנה-שרת וגם בקרית-אוננו, הן פוזרו בכיתות הרגילות משום שמצד התלמידים הובע רצון חזק מאד: אין אנחנו רוצים ללמוד בכיתה מיוחדת; אנחנו רוצים להיות בכיתות הרגילות. במקרה של קרית-אוננו גם ההורים דרשו זאת. ומעניין: בנה-שרת התלמידים נקלטו בכיתות הרגילות, והתוצאה היא טובה, כך מעידים המחנכים. בקרית-אוננו השמונה והמחנכים אומרים שזה מכביד מאד. לא היה פה שום תכנון לפיזור; אם במקום מסויים חשבו שיש לפתוח כיתה איטית, ותוך פרק זמן הגיעו למסקנה שאפשר לקלוט את הילדים בכיתות הרגילות - מה טוב.

הכיתה האיטית עוד תצטרך לעבור טיפול רב. זה דבר חדש. למשל, מתוך 21 הכיתות האיטיות הקיימות, יש 2 כיתות איטיות שמהוות בעיות רבות. לעומת זאת יש לנו 19 כיתות איטיות שקיים לחץ מצד בתי-הספר לפתוח כיתות איטיות נוספות, ואנחנו מעכבים את זה ולא נותנים.

מ. אביזהר: כשאתה אומר שזה נסיון חדש, האם פירושו של דבר שזה רק פרי הרפורמה?

מר עדיאל: הכיתה האיטית בצורה זו - כן.

מ. בן-פורת: איך מפורזות 21 הכיתות האלה מבחינת הכיתות, האם אלה כיתות ז', ח', ט' ? אני מבין שאלה כולן עכשיו שנה ראשונה, האם אין כיתות כאלה שהיו כיתות איטיות בשנה שעברה?

מר עדיאל: רובן נפתחו השנה, אבל יש כיתות איטיות שנפתחו בשנה שעברה, והן קיימות כבר שנה שניה.

מ. בן-פורת: לגבי הכיתות שקיימות כבר שנה שניה - מה אחוז הילדים שכבר פוזרו בשנה השניה

בכיתות האחרות, הרגילות?

מר עדיאל: מן הכיתות האיטיות שעברו מז' ל-ח' לא פוזרה אף כיתה. היה מעבר של בודדים. אינני יכול להשיב ברגע זה כמה. אבל לא פוזרה אף כיתה בשלמותה.

בתשובה שעניתי לחבר הכנסת לוין, המדובר היה בשתי כיתות ז' שנפתחו השנה ופוזרו תוך העבודה בשנים-שלושה החודשים הראשונים.

אני רוצה להזכיר לחברי הועדה שכיתה איטית מונה 20 תלמידים, לעומת כיתה רגילה, המונה בדרך כלל 35, 36 או 37 ילדים. הממוצע היום הוא נדמה לי 34 תלמידים. מספר התלמידים הרבה יותר קטן.

א. רזיאל-נאור: האם התקן לכיתה רגילה הוא 37, או שזה המצב העובדתי?

מר עדיאל: זה המצב העובדתי. זה פחות מהמכסימום.

ש. לוין: מי המורים המלמדים בכיתה האיטית?

מר עדיאל: בכיתה האיטית צריך ללמד מורה שמרכז מספר ניכר של מקצועות. אני אומר צריך, כי לא בכל המקרים קיימנו את זה. גם זה תהליך, זה ידרוש זמן. בכיתה האיטית לא מתסיימים לימודים מקצועיים כפי שהם צריכים להתקיים בכיתה הרגילה, אחרת אין כל טעם ביצירת המסגרת החדשה. כאשר מורה בכיתה האיטית משתלם, הוא צריך להשתלם בצורה אחרת מאשר המורה הרגיל. גם פה, לא בכל המקרים הגענו לזה. אבל המטרה היא שהוא ישתלם בחינוך ופסיכולוגיה, זה הרצוי ביותר, או חינוך ומקצוע נוסף, או אולי ייעוץ ומקצוע נוסף, כאשר הדגש הוא - בין אם ההשתלמות ניתנת באוניברסיטה ובין אם היא ניתנת בקורס ההסמכה - על הצד החינוכי של ההשתלמות.

נ. אליעד: דוקא בכיתה האיטית אנחנו זקוקים למיטב המורים. בכיתות האיטיות צריכים להיות מורים מוטחים יותר, אולי הרבה יותר במובן החינוכי.

מר א. ידלין: בכיתה האיטית החשיבות היא לראיה הכוללת של התלמיד. במידה שהתלמיד נפגש יותר עם מורה קבוע, יש יותר סיכוי לקדם אותו מאשר עם המורה המומחה שרואה את המקצוע.

ש. לוין: בין המורים המלמדים ב-21 כיתות אלה - כמה קיבלו הכשרה מיוחדת לטפל בכיתות אלה? (האם יש ביניהם מורים שבאו לא מהחינוך היסודי?)

14.1.70 - מר עדיאל

לא אוכל להשיב לך על כך ברגע זה.

מר עדיאל:

חבר הכנסת לוין שאל כמה כיתות הועברו בשלמותן לחטיבות הביניים וכמה עורבבו; מה היו השיקולים לכך, ומה טרה כמיוחד ב"בנה-שרת", "רמת-אביב" ו"בית ברל". מספרים מסכמים כוללים על כל חטיבות הביניים אוכל לתת רק בעוד זמן. אבל עשיתי איזו דגימה מהחטיבות, חוץ מאלה שהזכרת. הרוב המכריע של הכיתות עורבבו. למשל, כאשר פנינו לשני אזורי פיקוח, 8 חטיבות - כל הכיתות עורבבו.

מה קרה בשלושה מקומות אלה? בנה-שרת הכיתות עורבבו. ברמת-אביב, מ-7 כיתות שהיו קיימות בחינוך היסודי קיימות 8 כיתות בחטיבות הביניים. המחנכים מצאו שהכיתות הן הטרוגגניות במידה סבירה, פרט לכיתה אחת, מבית-הספר אילנות. כיתה זו היתה ברמה נמוכה יותר. תלמידה פוזרו בין 8 הכיתות. והשאלה אם אמנם הנחת המחנכים היתה נכונה או לא, נבדקת.

בבית-ברל קיימות 5 כיתות, 2 כיתות בעלות רמה גבוהה יותר, 3 כיתות בעלות רמה נמוכה יותר. מרבית הישובים מיוצגים בכל הכיתות. ביקרתי אישית בחטיבה, שוכנעתי שם שיש לשנות את זה. בינתיים הסתיים גם האיבחון של הילדים המיוחדים, ונמצא בכלל שיש מקום לכיתה מיוחדת, יש מקום לכיתה אישית, ויש מקום לכיתות רגילות, הטרוגגניות. לא תבעתי מהמורים במקום מועד לשינוי, משום שאין זה דבר קל להרכיב כיתות מחדש. מה שסוכם בינינו, כל הנוגעים בדבר, עם המפקח, הוא שהמנהל הממונה והמורים ישקלו את המועד הנכון. המועד יהיה תוך שנה זו, בזמן שנראה להם כסביר ביותר. הם במקום היו בדעה שרצוי היה לעשות את זה עד פסח, ולקראת המעבר לשנה הבאה.

מ. אביזהר: האם בהקבצה יכול לקרות שתלמיד מכיתה אישית יהיה בקבוצה עם תלמיד מכיתה אחרת?

ד. קורן: האם בהתעמלות או במלאכות, למשל, לא יכול להיות ערבוב? זה יכול להיות גם לטובת הילדים

מר עדיאל: בחינוך גופני זה יכול להיות, אבל אין ערבוב. משום שבחינוך הגופני בגיל זה אנחנו מעוניינים בחינוך חד-מיני, זאת אומרת הבנים מקבלים את החינוך הגופני לחוד, והבנות מקבלות אותו לחוד. זה נעשה על-ידי צירוף של שתי כיתות. אנחנו מצרפים שתי כיתות ז'; הבנים של שתי הכיתות מקבלים את החינוך הגופני לחוד, בדרך כלל על-ידי מורה; הבנות מקבלות את החינוך הגופני לחוד, לעתים על-ידי מורה.

במלאכה ניסינו השנה צירוף התלמידים בשנים-שלושה מקומות, ואנחנו בודקים את הדבר, אם כי יש נימוקים לכאן ולכאן. הטענה העיקרית היא שהילד בכיתה האישית, דוקא במלאכה, זקוק הרבה יותר לתשומת לב, להדרכה אישית, מאשר הילד בכיתה הרגילה. ואם מספר התלמידים גדול יותר, תשומת הלב האישית של המורה לעבודתו של התלמיד היא פחותה. אבל בשנים או שלושה מקומות ניסינו את זה, נראה כיצד העניינים יתפתחו.

ד. קורן: מבחינה עקרונית תרשה לי לא להסכים אתך. תן לילדים הרגשה של שותפות ושיוויון.

מר עדיאל: יש רבים שאינם מסכימים. בנושא זה יש מחלוקת בינינו ובין מחנכים כוללים ובין אנשי מקצוע, בין אם אלה אנשי מקצוע בהראת המלאכה או אנשי מקצוע בחינוך המיוחד. יש חילוקי דעות, זה ברור.

חבר הכנסת לוין שאל האם הצדיק את עצמו ה"רובע החינוכי", ובמיוחד ביפו, בשכונת התקווה, באור-יהודה. כן הוא שאל האם ניתנת הדעת לרמת המישכל, האם נבדקה רמת המישכל, האם זה בכלל חשוב בעיני המשרד. ובכן רמת המישכל חשובה גם בעיני המשרד, כל זמן שרמת מישכל זו קיימת. האם היא נבדקת? - אינדיבידואלית לא, אין צורך בכך. היא נבדקת בעקיפין. כיצוד? עקומת הציונים של מבחן כלל-ארצי כמו הסקר ניתנת לתרגום לעקומת המישכל. אנחנו מקבלים מדי שנה על-ידי גינה אורתור את המספרים המקבילים של מנת המישכל לסקר.

14.1.70 מר עדיאל

כשאנחנו מרכיבים עכשיו חטיבות ביניים, אין לנו סקר של אותן כיתות בארץ, אלא יש לנו סקר באותם בתי-ספר, של כיתות ח', מהשנה שעברה. אנחנו יוצאים מתוך הנחה - אי אפשר לומר שהיא מדויקת במאה אחוז מבחינה מדעית - שאין שוני דרסטי בין ההרכב של כיתות ו' לבין כיתות ח' באותו בית-ספר, אם כי יש מקום לשוני. בכל עת שאנחנו מרכיבים "רובע חינוכי", אנחנו בודקים היטב את המספרים האלה.

אני רוצה לומר מה הן הבדיקות באותן חטיבות שאתה הזכרת, למשל באור-יהודה. באור-יהודה יש לנו שתי חטיבות, ממלכתית וממלכתית-דתית. אם אני מתרגם את ציון הסקר למנת מישכל, ובשנה שעברה היתה תוספת של 31 נקודות לתוצאות הסקר - הציון הנמוך ביותר, הכיתתי, היה 84. זהו ציון נמוך למדי. (אני מדבר על ציונים ממוצעים כיתתיים, עם כל המסתמע מהממוצעים הכיתתיים). ובכן הממוצע הכיתתי הנמוך ביותר היה 84; הציון הממוצע הגבוה ביותר היה 99. מתוך 7 הכיתות הקיימות באותו בית-ספר היו 3 כיתות בציון סביב ה-100, 98, 99. (את הכל אני מתרגם כבר למנת המישכל). והיו 2 כיתות עם ציון נמוך למדי, של 84.

בבית-הספר הממלכתי-דתי באור-יהודה כמעט אותה תופעה. המתח הוא בין 84 כציון כיתתי נמוך ביותר, ל-102 כציון כיתתי גבוה ביותר.

בבית-הספר "הנגב" ביפו, מנת המישכל הנמוכה ביותר, המתורגמת, היתה 93; הגבוהה ביותר - 110.

בשכונת-התקווה - מנת המישכל הנמוכה ביותר, המתורגמת, היתה 86; הגבוהה ביותר - 104.

אתן עוד שתי דוגמאות מחטיבות הביניים המתוכננות לשנת הלימודים הבאה. למשל, בחטיבת ביניים אחת המתוכננת לשנת הלימודים הבאה יש 8 כיתות מבית-הספר היסודי, מהן 2 כיתות ברמת מישכל ממוצעת של 89, כלומר רבע מהכיתות; 6 כיתות - סביב ה-100, כאשר אחת מהן מגיעה לרמת מישכל ממוצעת של 108. מנת מישכל ממוצעת של 108 היא די גבוהה. באותה רשות מקומית, בבית-הספר הממלכתי-דתי - כמעט אותם המספרים. השיא הוא אפילו קצת גבוה יותר, 112 במקום 106, והדרגה הנמוכה גם כן קצת נמוכה יותר, 84-89.

חבר הכנסת לוין שאל מה היו ההישגים הלימודיים בכיתות ז' באור-יהודה. בסוף כיתה ז' אשתקד לא נערכו מבחני הישגים כלליים ב-41 הכיתות, לא באור-יהודה ולא בחטיבות אחרות, פרט כמובן למבחנים שעורך כל מורה בכיתתו.

אם כוונתך לשאול מה השיגו התלמידים באותו חומר שהם למדו - אני מניח שהתכוונת בעיקר לתכניות הלימודים החדשות - יש לנו ידיעות מה משיגים התלמידים ברמה זו או ברמה אחרת, על-ידי היחידה לתכניות לימודים, כאשר תכנית הלימודים "רצה" בתקופת ההרצה לפעמים שנתיים, לפעמים אפילו שלוש. יש תוצאות. זה פורסם בחוברת ואפשר לקבלה. אם כוונתך היתה למבחנים השוואתיים - לא נעשה הדבר. חטיבות לכך הן: לא לאחר שנת לימודים אחת, ובודאי לא לאחר שנת הלימודים הראשונה; לא במספר קטן כזה של חטיבות, ולא במידגם בלתי מייצג של החטיבות.

חבר הועדה לוין שאל: הגיעו ידיעות על פריקת עול משמעת בשכונת-התקווה וביפו. מה בדעת המשרד לעשות לשיפור המצב? נכון, היו קשיי הסתגלות ניכרים בשתי חטיבות אלה. ביפו שופר המצב בהרבה. בשני המקומות מדובר בכיתות ז'-ח'. ביפו כאמור שופר המצב בהרבה, על אף המאמצים שנעשו על-ידי כוחות מבפנים ומבחוץ להכשיל את החטיבה.

מה נעשה לשיפור המצב? היו תקלות רציניות באספקה מטעם העירייה. הציוד כולו הושלם. הועברו חמשה תלמידים שהיוו בעיות - לבתי-ספר עמלניים. לפי בקשתנו העמידה עיריית תל-אביב עובדת סוציאלית בחצי משרה לרשות בית-הספר, ופסיכולוג במשרה חלקית. לפי מיטב ידיעתי, ואני מקבל דיווח שוטף, המצב הולך ושוב.

14.1.70 - מר עדיאל

בשכונת-התקווה היו קיימים ועדיין קיימים קשיים. זו חטיבה חלשה, אולי החלשה מבין כל החטיבות. מה נעשה שם? עיריית תל-אביב עשתה בשכונת-התקווה אותו דבר כמו בבית-הספר "הנגב" ביפו: העמידה לרשות בית-הספר עובדת סוציאלית ופסיכולוג. המפקח על בית-הספר נתבקש לטפל טיפול מרוכז במוסד, והוא ישב תקופה ממושכת אך ורק במוסד הזה. אני מתכוון לחטיבה הממלכתית-דתית עוזיאל. ההתקדמות לא היתה מניחה את הדעת. בזמן האחרון נכנס לענין מנהל האגף הדתי, בצורה המרוכזת ביותר.

בעיית הבעיות באותה חטיבה היא הרכב חבר המורים. מנהל האגף הבטיח לעשות כל מה שניתן כדי לתקן את המצב.

חבר הוועדה ידיד, בהמשך לשאלתו של מר לוין, בקשר עם שתי החטיבות האלה, שאל האם עצם קיום החטיבה במבנה של בית-ספר יסודי אינה גורמת להפרעות. לא. הוא יצא מתוך הנחה ששתי חטיבות אלה הן במבנים של בתי-ספר יסודיים. אין זה נכון. מאידך, יש לנו חטיבות ששוכנו בבתי-ספר יסודיים, וכדוגמה אני מביא את קרית-אוננו וטבעון. הן נחשבות בעינינו היום לחטיבות הטובות.

חבר הכנסת לוין שאל האם נכון הדבר שקיימת התנגדות מצד כפר-שמריהו להצטרף לרפורמה. אנשי כפר-שמריהו נפגשו עם אנשי משרד החינוך והתרבות ביזמתם הם וביקשו לדעת כיצד אפשר לבצע את הרפורמה בכפר-שמריהו במהירות האפשרית. קיימים מגעים משותפים להפעלת תכנית הרפורמה במקום.

חבר הכנסת לוין שאל מה חלקה של רשות החינוך המקומית באספקת ציוד בניה, מנהלים, מורים וכו'. את הציוד לבתי-ספר מוחזקים מספק המשרד לפי שלבי ההחזקה בחינוך חובה. במבוססים - רשות החינוך המקומית, המסבלת הלוואות לציוד חד-פעמי, כפי שדרוש בחטיבת הביניים. לגבי בניה - או ה"קרן", או הכל במסגרת הלוואות. מינוי מורים - לפי הכללים של הסכם צדוק. מינוי מנהלים - לפי מיכרזים.

חבר הכנסת ידיד שאל: מתוך 36 חטיבות נמסר לנו כי 8 חטיבות קיימות בערים הגדולות, תל-אביב וחיפה. שאלתי היא איך פועלות החטיבות בערים הגדולות; מאיזה סביבה הופנו התלמידים לחטיבות; האם לאור הנסיון וההישגים בחטיבות אלה אפשר לקבל פרטים על הרחבת החטיבות בערים הגדולות, והיכן? חברת הכנסת רזיאל-גאור שאלה מה נעשה בירושלים לקראת השנה הבאה.

4 חטיבות נפתחו בתל-אביב, 2 בצפון העיר

ו-2 בדרום העיר.

4 חטיבות נפתחו בחיפה: אחת בקרית-חיים, אחת בבנה-שאנן, אחת על הר הכרמל ואחת בקרית-אליהו. על 4 החטיבות בחיפה הדיווחים הם חיוביים. הוא הדין לגבי שתי החטיבות בצפון-תל-אביב. על שתי החטיבות בדרום תל-אביב מסרתי בתשובה לשאלה קודמת.

יש לשער שבתל-אביב תיפתחנה בשנת הלימודים הבאה כ-4 חטיבות, ובחיפה תיפתחנה בשנת הלימודים הבאה כ-4 חטיבות. בירושלים לא תיפתחנה חטיבות ביניים בשנת תשל"א, אלא בתשל"ב.

החטיבות למצב בירושלים הן: בירושלים בעיית האינטגרציה היא סבוכה. היא בנויה שכונות שכונות, המרחקים בין השכונות הם ניכרים. צירוף החטיבות לבתי-ספר על-יסודיים בירושלים מחייב בניה, שלא ניתן היה לעשותה לקראת תשל"א.

אני חושב שירושלים היא אחת הדוגמאות שבאות להדגים את אשר אמרתי בראשית דברי. יכולנו בתשל"א, למען היוקרה, לפתוח חטיבות ביניים בירושלים. נדמה לי שהיתה גם תכנית אחת של חטיבות ביניים ממלכתית וחטיבת ביניים ממלכתית-דתית. ועדת המיפוי של העיר, שבה משתתפים מצדנו ה"ה שמואלי, קיל, מפקח המחוז, וכן אנשי העירייה, קיבלה החלטה פה אחד ותבעה לא לפתוח בירושלים חטיבות כל זמן שלא קיימת תכנית-אב כללית למיפוי כל העיר, דבר שיש לנו בחיפה ובתל-אביב. הדבר נראה לנו סביר ומוצדק. דחינו את פתיחת החטיבות לתשל"ב.

חבר הכנסת אליעד שאל מה המאמצים שנעשים בשילוב חטיבת הביניים בחטיבה העליונה, 26 מתוך 32 החטיבות היהודיות הוצמדו לבתי-ספר על-יסודיים קיימים, בין אם הם מקיפים ובין אם אינם מקיפים. מנהל בית-הספר העל-יסודי השש-שנתי ממונה על המוסד כולו, מז' עד יב', אם כי לממונה הוקצה תחום פעולה ייחודי. נעשו מאמצים לשכנע את מורי ט'-יב' ללמד בכיתות ז'-ח', לפחות חלק מזמנם. נמצאו 221 מורים שעשו זאת.

המורה מרכז המקצוע פועל באותו מקצוע בכל הכיתות, ז'-יב', אם זה במתימטיקה, מדעי הטבע וכו'. המפקח הממונה על המוסד מטפל בכיתות מ-ז' עד יב'.

חבר הכנסת אליעד שאל מה הם ממדי הפיגור בציווד. על כך דיווחתי.

נ. אליעד: אז התעוררה השאלה מה הם ממדי הפיגור בכלל. הכוונה לא היתה רק לציווד, אלא שהואיל ויש פיגור בכמה צודים, לכן יש להאיט כאילו את ביצוע הרפורמה. לכן רציתי לדעת את ממדי הפיגור יחסית לצורך לזרוז את הרפורמה, ושאלתי כמה אנחנו יכולים לעזור.

מר עדיאל: על הצדדים השונים עמדתי בתשובותי. עכשיו אני רוצה להשיב על ענין הציווד. אמסור קודם על 24 חטיבות הביניים, פרט לתל-אביב וח'פה; אחר כך אגיע לתל-אביב וח'פה.

חלק מהציווד סופק עד לפתיחת בתי-הספר ב-1.9.69; חלק סופק עד 1.11.69, וחלק בתום השליש. אפרט מה סופק בכל אחד מהמועדים.

ריהוט לתלמיד: כל הריהוט סופק עד 1.9. ריהוט לכיתה - 80% סופקו עד 1.9; 20% - עד 1.11. ספרי לימוד: 75% סופקו עד 1.9.69; 20% סופקו עד 1.11; 5% סופקו עד סוף השליש, עד 1.1.70.

מלאכה: 80% מהציווד סופקו עד 1.9; 20% - עד 1.11.

חלאות: 30% מהציווד סופקו עד 1.9.69; 60% - עד 1.11.

נ. אליעד: מה הסיכויים לעתיד? האם אותם פיגורים חייבים להיות גם בעתיד, או שיש סיכוי שזה לא יקרה?

מר עדיאל: יש סיכויים, אנחנו מקווים מאד, שהמצב ישופר בהרבה.

יש עוד מחסר פריטים בטבע, למשל, שעד היום אינם. בדקתי וחקרתי את המצב. יש מחסר פריטים שאינם מיוצרים בשוק המקומי, והם תלויים ביבוא. הם לא הגיעו. במדעי הטבע, למשל, זה מסתכם היום ב-5% מכל הציווד.

א. רזיאל-נאור: האם העדר הציווד הזה מונע אפשרות הוראה או רק מאיט את הקצב?

מר עדיאל: כשאין ציווד, יושב המפקח הממונה על אותו תחום ומעבד יחד עם המורים תכנית כיצד לעבוד. בדרך כלל התשובה היא: ללמד לפי הדרך הקונבנציונלית, באותה תקופה של חודש או חודשיים שהציווד איננו.

מ. ידיד: בשכונת-התקווה חוסר הציווד הוא אחת הסיבות לבעיות.

מר עדיאל: נכון, זו אחת הסיבות. אף על פי כן כל הנוגעים בדבר טכורים שהסיבה העיקרית איננה בציווד. בתל-אביב היה השנה פיגור באספקת ספרי לימוד בכל המערכת. וכידוע יש בשכונת-התקווה וביפו עוד בתי-ספר.

14.1.70 - סר עדיאל

בתל-אביב היה פיגור בספרי לימוד וציוד בחודשיים הראשונים. תוך חודשיים, חלקית תוך שלושה חודשיים, כמובן הכל סופק. תל-אביב נתקלה בקושי באספקת ציוד בטבע, מלאכה, וחקלאות, וביקשה את עזרת המשרד. המשרד סיפק את הציוד במקצועות אלה במקום העיריה.

חברת הכנסת רזיאל-נאור שאלה מה נעשה כדי להסביר את הרפורמה להורים ולציבור הרחב. חוברת הרפורמה נשלחה לכל בתי-הספר היסודיים והעל-יסודיים ורשויות החינוך המקומיות. חוברת המיפוי נשלחה לכל הרשויות המקומיות. היו מספר פגישות של הועדה המחוזית ומפגשים. מנהלי בתי-ספר קיימו אסיפות הורים. אחרי הכל - אין זה מספיק ולא מניח את הדעת.

אחת השאלות הראשונות שנדונה עם השר החדש בימים אלה היתה כיצד להגביר את ההסברה ולרכז אותה. הכוונה היא להגביר אותה בשני מישורים: בתחום הציבורי, בתחום המורים, ובתחום ההורים - לקראת השנה הבאה.

א. רזיאל-נאור: האם יש תכנית להשתמש בטלביזיה וברדיו לצורך הסברה זו? צריך לחשוב על זה.

סר עדיאל: כרגע בודקים את כל תכנית ההסברה.

חברת הכנסת רזיאל-נאור שאלה מה נעשה לגבי המחוננים. לא הייתי מסייג את זה בכלל למושג "מחוננים", אלא לתלמידים המתקדמים. ובכן - א) מתן אפשרות ללמוד ברמה א'; ב) בין מקצועות הבחירה יש מקצועות שהם פתוחים בעיקר לילדים המתקדמים, ובעיקר לימוד שפה זרה שניה, בצורה מרוכזת, במשך שש שנים, מ-ז' עד יב'. זה כל מה שנעשה עד עכשיו.

א. רזיאל-נאור: האם אתה סבור שזה מספיק?

סר עדיאל: אנחנו עומדים לקיים בזמן הקרוב ביותר פגישה עם מספר חברים שהעלו את הבעיה הזאת, בעיקר באוניברסיטאות. יש פרופסור אחד בחיפה, ד"ר לם ומר כספי בירושלים, אחד בבר-אילן; גם באוניברסיטת תל-אביב היה נסיון. ביקשנו את כל האנשים שהעלו את הבעיה לשיחת הבהרה ראשונה. אם ועדת החינוך תרצה בכך, אדווח עליה לאחר שיהיו סיכומים.

חברת הכנסת רזיאל שאלה מה עשה משרד החינוך כדי להשיג מורים במתימטיקה-טבע. שר החינוך הקודם, סר ארן, ניהל משא ומתן ממושך עם נציגי האוניברסיטאות במגמה להכפיל את מספר הסטודנטים המכשירים עצמם להוראה, ובמיוחד במקצועות הריאליים, מתימטיקה וטבע. האוניברסיטאות, ובראשן ירושלים, הראו נכונות. אנחנו מעבדים עכשיו את שלבי הביצוע. זו בעצם הפעולה העיקרית והבסיסית שצריכה לשנות את הדבר.

א. רזיאל-נאור: האם גם הסטודנטים מגלים נכונות, או רק המוסדות?

סר עדיאל: גם הסטודנטים. נשיא האוניברסיטה מסר לנו, וזה נמסר לנו גם במקומות אחרים, שהיו בעבר מקרים רבים שהאוניברסיטאות דחו סטודנטים ולא קיבלו אותם.

חברת הכנסת רזיאל-נאור שאלה האם אין חשש שיווצרו שני סוגי מורים: המלמדים הנותנים מקצועות יהדות רבים, והספציאליסטים המלמדים מתימטיקה, מדעי הטבע וכו'. כוונתך היתה למורים העוברים מ-ז' ל-ח'. כל מורה העובר מכיתה ז' ל-ח' צריך להשתלב ב-2-3 מקצועות, אם הוא לומד באוניברסיטה או אם הוא לומד בקורס ההסמכה. נכון שזה יהיה רק עם תום ההשתלמות. תום ההשתלמות לא מוכרח להיות אחרי 3-4 שנים. הוא ירכוש ידע רב אחרי שנתיים. אבל עם תום ההשתלמות יהיה המורה למדעי היהדות בעל ידיעות מקצועיות בתחומו, כמו המורה למדעי הטבע ומתימטיקה.

חברת הכנסת רזיאל-נאור שאלה מה נעשה בכיתת אם מבחינת חיזוק הבחינה החברתית. קודם כל, עצם האינסטיטוציה של כיתת האם, וריכוז מספר ניכר של מקצועות הניתנים בז' בכיתת האם. 50% מהמקצועות - בז', בח' קצת פחות. זה כמובן אחד הגורמים שתורם

14.1.70 - מר עדיאל

לגיבושה של כיתת העם. שנית, המגמה היא שגם בלימודים הספציפיים ירוכז מספר גדול של שעות בידי המחנך שילמד בחטיבת הביניים, שהוא מגבש את הכיתה. למשל, שירכז שנים-שלושה מקצועות קרובים זה לזה, כמו: מדעי היהדות - תנ"ך, תורה שבעל-פה, היסטוריה, שעת מחנך; או היסטוריה, גיאוגרפיה, שעת מחנך; או שבע ומתימטיקה, או שבע וגיאוגרפיה ושעת מחנך. המחנך, לאחר תום ההשתלמות, ולא בתקופת המעבר, ירכז בידינו לא את מספר השעות שהוא ירכז בחינוך היסודי, אלא מספר זה יהיה הרבה יותר קטן. הוא גם לא ירכז את מספר השעות שמחנך מרכז היום בידינו בחינוך העל-יסודי. הוא ירכז בידינו מספר שעות שינוע בודאי בין 6 ל-8.

האם ניתנת תשומת לב מיוחדת למוסדות שמהם הוצאו כיתות ז' - ח', ונשארו בהם כיתות א' - ו'? עד כה לא. החלו דיונים. אנחנו מתכננים השנה פגישות עם המנהלים, אולי גם עם המורים. עד כה לא הספקנו לעשות זאת.

חברת הכנסת גרוסמן שאלה האם לא ייווצר עיוות באוירה המחנכת של הכיתה ההטרוגנית ושל רמת ההקצבה אם אלה לא יהיו מורכבות מכל סוגי הילדים. בכיתה ההטרוגנית מיוצגים התלמידים מכל חלקי האוכלוסיה. ברמות הייצוג אינו ייצוג שווה של כל חלקי האוכלוסיה, ואל נשלה את עצמנו, גם לא נשיג את זה. אילו רצינו להשיג את זה, אז אין צורך ברמות. אף על פי כן אני רוצה לתת דוגמה, ואני בכוונה לוקח דוגמה קיצונית של אחד מבתי-הספר מחטיבות הביניים הממלכתיות-דתיות, שבה לומדים תלמידים מ-15 יושבים שיש ביניהם ישובי עולים פר-אכסלנס ברמה נמוכה מאד, יש ביניהם גם קיבוץ אחד ומושב צובדים ותיק. נכון שזאת דוגמה קיצונית. הכוונה לשפיר.

כאשר ביקרתי באותה חטיבה בשנה שעברה ביקשתי לקבל נתונים על הרמות השונות, היכן יושבים התלמידים ברמות בשלושה מקצועות - מתימטיקה, עברית ואנגלית. אל נשלה את עצמנו. ילדי הקיבוץ והמושב יושבים במספרים הרבה יותר גדולים ברמה א'; הילדים של מושבי העולים יושבים במספרים הרבה יותר גדולים ברמה ג'.

אקח לדוגמה שלושה מושבי עולים: ברכיה, שדה-עוזיה ושתולים. מתוך 26 ילדים מברכיה, יושבים 5 ילדים ברמה א', 12 ילדים יושבים ברמה ב', 9 - בג'. זה בעברית. אותם 5 ילדים ברמה א' לעולם לא היו מגיעים לרמה א' יחד עם ילדי משואות-יצחק ועין-צורים. כשדה-עוזיה - רק 2 תלמידים יושבים ברמה א', 12 ברמה ב'. אבל ה-12 לא היו מגיעים לרמה ב', וה-2 בודאי לא היו מגיעים לרמה א'. הוא הדין בשתולים.

במשואות-יצחק - 2 יושבים ברמה ב', 1 ברמה ג', 10 - ברמה א'. בעין-צורים: 10 ברמה א', 4 ברמה ב'. איננו מכניסים לרמה ג' תלמידים בגלל האינטגרציה, אלא זה היה לפי מבחן הישגים. אינני מצטער על ילדי משואות-יצחק ועין-צורים שאינם יושבים ברמה ג', אלא אני שמח על ילדי ברכיה שיושבים ברמה א'.

מר א. ידלין: מלבד זה התלמידים נפגשים במקצועות שאינם ברמות.

מ. בן-פורת: האם זה סקר שערכתם בשנה אחת?

מר עדיאל: הלכתי לשפיר בשנה שעברה משום שהוא היה קיצוני. היו שם סיבות שונות. כמעט שזה המקרה הקיצוני ביותר. כאשר הגעתי למקום חשתי שבהקצבה אלה ישבו פה ואלה ישבו פה. זה היה חשש א-פריורי. הנתונים שנתתי הם במקצוע אחד, עברית, בכיתה ז'.

מ. בן-פורת: מענינת הבדיקה בשנה זו בכיתה ח'.

מר עדיאל: המצב במתימטיקה ובאנגלית דומה. למשל במתימטיקה, משואות-יצחק רק 8 תלמידים יושבים ברמה א', 4 ברמה ב', 1 ברמה ג'.

מר א. ידלין: זה מענין שיש הבדלים בין המקצועות.

14.1.70 - מר עדיאל

מר עדיאל:

חברת הכנסת גרוסמן אמרה שכידוע עוסקים סטודנטים רבים בהוראה, ובגמר לימודיהם מפסיקים; מה עושה המשרד לשיפור מעמדו של המורה.

היו"ר א. כץ:

זה נושא גדול שיעלה לדיון.

מר עדיאל:

חברת הכנסת הרמן שאלה כמה בנינים של "הקרן" הם בלתי מנוצלים ויישארם בחלקם ריקים כעבור עשר שנים. עד עכשיו הושלמו 24 מבנים של "הקרן". 7 מהם במסגרת הרפורמה, 17 עדיין לא במסגרת הרפורמה. 7 בנינים אלה שבמסגרת הרפורמה - 6 מלאים היום עד אפס מקום. כבר הוחל בשלב ב' או שלב ג' של הבניה. מבנה אחד בבצרת יהיה מלא בשנת תשל"א.

17 המבנים שאינם במסגרת הרפורמה -

10 מלאים השנה לחלוטין, אחדים מהם מחייבים הרחבה מיד. 2 יהיו מלאים תוך שנתיים-שלוש. שם נכנסה כיתה ש', ובית-הספר צומח. זה תהליך של שנתיים-שלוש. 4 יתמלאו עם ביצוע הרפורמה. 1 בכלל הוא יוצא דופן, באזור סיבוצי, שנקרא מעלה-הבשור.

אשר לדוגמה הספציפית של דימונה, שעליה

דיברה חברת הכנסת הרמן - בבית-הספר המסיף בדימונה יש 28 חדרים. בשנת תשל"ל יש 20 כיתות, היינו 8 חדרים רקים. בתשל"א תהיינה 28 כיתות; בתשל"ב - 33, ובתשל"ג - 38 כיתות. זאת אומרת שאנחנו מוכרחים מיד לגשת לבניה בדימונה כדי להדביק את הקצב בתשל"ב ובתשל"ג.

מר א. ידלין:

אני רוצה להוסיף כמה הערות בעלות אופי כללי, ולענות על כמה שאלות מפציפיות.

לגבי קצב ביצוע הרפורמה - אני רוצה לומר

שאינן שום צידוק להחליט על האטה, כי יש מספיק גורמים, מהם צפויים ומהם בלתי צפויים, שממילא פועלים - אם כי אנחנו מתמודדים אתם - להאט הקצב לעומת התכנון. כדאי להבליט גורם אחד שיכביד מאד, זה ענין קצב הבניה בתקופה של פעילות כלכלית, נוכח המחזור בפועלים וההתייקרות בבניה. הנוסחה שלנו היא שהביצוע מתחיל, זאת אומרת ניתנות הוראות ביצוע, כאשר קיימים התנאים האופטימליים ולא התנאים האידיאליים, אם כי אנחנו מאמינים שלפעמים זה מהלך של חודשים לגבי בנין. תוך חודשים יכולים להגיע לתנאים האידיאליים. ולפעמים מגיעים אליהם במהלך של שנה או למעלה מזה. צריך להיות ברור שלא נרתענו בעבר, ואין כוונה להירתע בעתיד, גם מסידורי ביניים, בעיקר בתחום המבנים. אבל כשאנחנו קושרים את עצמנו לסידור ביניים, אז זה בתנאי שכל התנאים האחרים, הקובצפציה על המיפוי, הסידור של המורים ועוד - מתקבלים על הדעת. כמובן שהפתרון הארעי בשיכון הוא גם כן בתנאי שקיים תכנון וביצוע כולל לפתרון קבע בשלב הסרוב.

אני בכלל חושב ששום רפורמה אינה יכולה

להתבצע אם גורמים שיש להכין מלכתחילה את כל התנאים, את כל נתוני היסוד, גם משום שכמה דברים מחייבים סדנה, מחייבים ניסוי, ואי אפשר לשער אותם מראש. יש תנאי יסוד ויש מסגרות שמתגבשות תוך כדי הביצוע.

הדוגמה הבולטת ביותר - ואנחנו רואים בזה

ברכה רבה - הן כמה מסקנות שהגענו אליהן מתוך המיפגש ההסרוגני של הכיתות, למשל הצורך בכיתה איטית שמחייבת הרבה מחשבה פדגוגית. כיתה איטית מורכבת מתלמידים שאינם מסוגלים ללמוד אפילו ברמה ג' של הקבצה, ולכן אינם מסוגלים ללמוד בכיתות ההסרוגניות שאין בהן הקבצה. לכן היא הופכת להיות, למרבה הצער, כיתה הומוגנית לחלוטין. זה כאילו יש פה חמש דרגות. לגבי חינוך מיוחד - השלמנו עם זה. נשארת עוד שאלה כללית האם חינוך מיוחד רצוי שיהיה בחשיבת הביניים הכללית, גם אם אלה כיתות מיוחדות לחלוטין.

ש. לויין:

האם אינך רואה כאן כל סתירה?

מר א. ידלין:

לא. גם לגבי החינוך המיוחד עומדת לדיון

השאלה אם זה צריך להיות בתוך החטיבה ההסרוגנית. אבל אם זו כיתה איטית שאינה חינוך מיוחד, ושהיא זוכה לתנאים מיוחדים בתוך בית-הספר המסיף, בעל היוקרה, בלי הפרדת ילדים; ואם נצליח על-ידי תסן קטן ועל-ידי מורים מעולים ושיטות טובות להקביץ ילדים לכיתות ההסרוגניות - כולנו נשמח.

14.1.70 - מר ידלין

ג. אליעד:

האם מטפלים בנושא באופן גמרי?

מר א. ידלין:

כן. הנושאים ש"נתלבש" עליהם הם כיתה איטית, חינוך מיוחד, והבעיה של חריגים במובן של מופרעים, חוסר איזון אמוציונלי, ולכן הורסים אולי כיתה שלמה. השאלה היא מה עושים אתם. זה לא נכנס לשתי קטיגוריות אלה.

זה לגבי תנאי יסוד. אי אפשר לעמוד תמיד על השלמת כל התנאים בעת ובעונה אחת לגבי המערכת כולה. למשל, בתחום תכניות לימודים יש שטחים שלא הגענו לתכניות חדשות. בתורה שבעל-פה בחינוך הממלכתי - אינני יכול להגיד שאנחנו יודעים למה לחתור; ענין התלמוד, תורה שבעל-פה, כל החלק של המורשת היהודית, בין התנ"ך והספרות העברית החדשה. לתנ"ך חזרנו עם דגש חזק; ספרות עברית חדשה - זה בהחלט קיים. ובכן זה יסח זמן צד שנגבש איזו הצעה חדשה.

אינני חושב שזה מצדיק לא להפעיל את הרפורמה ואת כל תכניות הלימודים החדשות במקצועות קריטיים כמו מדעי הטבע, היסטוריה, גיאוגרפיה, שבזה התקדמנו. יש דברים שיהיו באיזה מאסף, שלא בגלל התמודדות אתם עשינו את הרפורמה.

כמו כן אי אפשר להשלים בעת ובעונה אחת את כל התנאים האידיאליים לגבי כל חטיבת ביניים באופן קונקרטי, ודרוש לשמור על התנאים האופטימליים.

לגבי ההטרוגניות - כאשר מדברים על חטיבת מקיף בעולם, לפעמים מתכוונים לקורת גג מקיפה, כאשר בתוך קורת הגג הזאת יש מסלולים וכיתות הומוגניות לחלוטין. ורואים בזה משימה גדולה.

אנחנו חתרנו למקיפות מרחיקה לכת: גם לכוללנות וגם לכיתות מקיפות. צריכים למצוא פה שני ביטויים: אחד מקיף - מסלולים שונים, שהם יכולים להיות שונים מבחינת רמת התלמידים, מבחינת נטיית התלמידים. יש משמעות אחת, שבתוך בית-הספר כלולות כיתות ברמות שונות, לא רק כיתה למוכשרים, או שכלולים נטיות שונות, מסלולים שונים, כלומר חינוך מקצועי ועיוני תחת בית-ספר אחד.

מר י. שריד:

אין הכחנה בין כוללני למקיף.

מר א. ידלין:

אבל אנחנו זסוקים לשני מונחים. יש שמדברים בעולם על מקיפות, שהכוונה היא למסלולים שונים, אבל הכיתה איננה מקיפה. אנחנו בונים את זה על כיתות הטרוגניות במרבית המקצועות. ואז מתגלה שישנם תלמידים שאינם מתאימים אפילו לרמה ג'. אינני חושב שזה מבטל את כל רעיון הרפורמה; להיפך, אינני יודע מה היה גורלם של ילדים אלה במערכת חינוך שלא יכלה לרכז קבוצה של 20 תלמידים משורה של בתי-ספר. גם לא מקרה שהיום מתגלים בכיתה ז' תלמידים ששייכים לחינוך המיוחד, שאי אפשר היה לרכז אותם לכיתה מיוחדת, או שלא איתרו אותם, או שהם לא רצו ללכת.

אני רוצה לענות על כמה שאלות ספציפיות. בנוגע לתכנית הלימודים בכיתה ט', אני רוצה שיהיה ברור שיש לנו חבלי התאמת התכנית תוך כדי ביצוע הרפורמה. כי אותן כיתות שנכנסו לרפורמה בכיתה ז' והתחילו בתכניות לימוד חדשות, הן ילכו לפי רצף חדש של ז'-ח'-ט', ואנחנו מקוים שבמרבית המקצועות אנחנו נספיק גם ללוות כיתות אלה לא רק עם תכניות, כלומר עם ראשי פרקים, אלא גם בספרי לימוד ותדריכים למורים. ואם בתורה שבעל-פה לא יהיה חידוש, ילמדו לפי ספרי הלימוד הישנים. אותן כיתות שנכנסו ל-ח' ולא התחילו מהתכנית של ז', אנחנו מוכרחים ליצור איזה דבר מיוחד שיש בו מן החדש והישן; ובכיתה ט' זה נשאר פתוח. יש מקצועות שנעבור מיד אל הרצף של ט'-יב', שעליו עבדו עוד במבנה הקודם. גם במבנה הקודם אנחנו התנערנו מתכניות ז'-ט', ועבדנו במרכז להוראת המדעים על תכניות חדשות, בפיסיקה, כימיה, ביולוגיה, מתימטיקה. אין מזה מנוס. אבל לא חוזרים בשום מקרה לתכניות ישנות.

לגבי החינוך החקלאי - חבר הכנסת גולדשמידט שאל אם הוא יועמד על שלוש שנים וכד'. יהיו שלוש אפשרויות. יהיו בתי-ספר תלת-שנתיים, ויהיו בתי-ספר חקלאיים ארציים, שיקבלו תלמידים

אחרי סיום חטיבת הביניים, אותם תלמידים שירצו לבחור בבית-ספר חקלאי. למשל בית-הספר החקלאי מקוה-ישראל, אם לא יהיה הסדר של שילובו באזור תל-אביב, יהיה בית-ספר ארצי, פנימיה חקלאית ארצית תלת-שנתית. לא יאונה כל רע לבית-ספר זה. יש לו יוקרה רצינית, הוא יהיה מלא. והיות וזה יהיה רק שלוש שנים, יוכל לקלוט יותר תלמידים לחינוך החקלאי.

יהיו בתי-ספר שיהיו בהם גם כיתות ח'. יהיו בתי-ספר חקלאיים הממוקמים בתוך אזורים התיישבותיים, ששם תהיה חטיבת ביניים אזורית צמודה לבית-הספר העל-יסודי, אולי של "הנשיא", אולי כדורי וכד'. עומדת על הפרק, וזה קשור בבעיה כללית יותר, השאלה אם ללכת גם במסרים מסויימים לחינוך שש-שנתי הבנוי על תנאי פנימיה. אבל זו שאלה מסיפה מאד. מעוררים אותה הישיבות התיכוניות, בתי-ספר של התנועה הסיבוצית, שאומריכ: אנחנו יכולים לבצע את הרפורמה על-ידי בתי-ספר סיבוציים גדולים שיקלטו סעוני שיפוח בתנאי פנימיה מכיתה ז' על-ידי כך ניצור גם בבתי-הספר הסיבוציים איזו הסרוגניות. יש פה אספקט כמפי רציני. עד היום משרד החינוך לא מימן את הפנימיות התכוניות הדתיות; הוא לא מימן פנימיה של ילדים שמתחנכים בקיבוצים, אם כי זה חשוב. הצד הכספי והתכני נמצאים בבירור, ואני מניח שהיות והשאלה עולה מכיוונים שונים, היא תצטרך גם להיפתר די במהירות.

היו"ר א. בז:

נקדיש גם את הישיבה הבאה לנושא זה. היא תוקדש רובה לדיון, שהחברים ישתלבו בו.

הישיבה נבעלה בשעה 10.55.